

۳ خطای بزرگ اقتصادی دولت

بی انضباطی بودجه ای، تزریق بی محابای نقدینگی و کم اثر دیدن پس لرزه های اقتصادی ناشی از تحریم ها علیه جمهوری اسلامی ایران به ویژه دستکم گرفتن تنگناهای تشدید کننده التهابات ارزی که منجر به از دست رفتن کم سابقه ارزش پول ملی شد، را می توان سه خطای بزرگ اقتصادی دولت دانست. چه اینکه دست و دل بازی های بودجه ای دولت و هزینه کرد درآمدهای نفتی و تبدیل آن به ریال اثرات اقتصاد هلندی را در اقتصاد ایران نمایان ساخت و بخش زیادی از دلارهای ناشی از فروش نفت خام صرف واردات فاقد ضرورت و اضافه بر نیاز واقعی کشور شد و بسیاری از واحدهای تولیدی در اثر همین واردات، توان رقابتی خود را از دست دادند. ارائه بودجه های انبساطی و تصویب آن در مجلس هفتم فصل تازه ای از نابسامانی ها در نظام بودجه ریزی کشور را ورق زد تا آنجا که رئیس جمهور حتی برای تسهیل فرآیند تخصیص بودجه حکم به انحلال سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور داد و این درست باز هم نشان از همان در دشناسی صحیح و نسخه پیچی اشتباه دولت بود که در زمینه های دیگر کم و بیش دیده شد.

به واقع دولت به جای اصلاح نظام بودجه ریزی و عملیاتی کردن سند دخل و خرج کشور به پاک کردن صورت مساله روی آورد و همین مساله باعث شد تا نه تنها بودجه های سالانه با تاخیر به مجلس ارائه شود که در نتیجه کم توجهی به ضرورت اتمام طرح های ناتمام سال های گذشته و اصرار بر آغاز طرح های عمرانی جدید، بخشی از بودجه عمرانی کشور صرف امور جاری شود و از سوی دیگر برخلاف آنچه که از کاهش وابستگی بودجه عمومی دولت به درآمدهای نفتی سخن گفته می شود، گزارش رسمی معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهوری نشان داد که وابستگی به نفت بیشتر از سال ۱۳۸۳ هم شده است. اما این تنها اشتباه دولت نبود چه اینکه رشد حدود ۷۰۰

۳ شاهکار اقتصادی دولت نهم و دهم

اقتصاد ایران در دولت نهم و دهم شاهد سه تحول بنیادین بود؛ نخست سهمیه بندی بنزین، دوم اجرای طرح مسکن مهر و سوم و مهم ترین تحول در تاریخ اقتصادی ایران اجرای فاز نخست هدفمندی یارانه ها. هر سه این شاهکارها با در نظر گرفتن برخی کاستی ها و مشکلات ناشی از آن نشان از جسارت و جرأت محمود احمدی نژاد و دور اندیشی او دارد تا آنجا که می توان از آن ها به عنوان شاهکارهای اقتصادی او دانست که در صورت کوتاهی، مصلحت سنجی یا کم توجهی دولتمردان اقتصاد ایران با یکی از جدی ترین چالش های اقتصادی داخلی و خارجی مواجه می شد. البته بخشی از افزایش قیمت مسکن در سال های نخست دولت دهم ناشی از اجرای سیاست نادرستی بود که دولت در عرصه مدیریت نقدینگی بر بانک مرکزی و شبکه بانکی تحمیل کرد اما وقتی قیمت مسکن در آن سال ها جهش کم سابقه را تجربه کرد، دولت نهم طرح مسکن مهر را به اجرا گذاشت که نشان از تقویت بخش تولید و عرصه مسکن دار داماد و خطا باعث شده تا در سال های بعد این دستاورد مهم کم رنگ جلوه کند؛ یکی غافل شدن دولت از اجرای سیاست های جلوگیری از سفته بازی در بازار مسکن و وضع مالیات های سنگین بر نقل و انتقالات واسطه گر ایانه و یا دیگر روش های قابل انتظار باعث شد تا در سال ۱۳۹۱ پس از چند سال رکود و ثبات نسبی در قیمت، بازار مسکن رشد قیمتی را دوباره تجربه کند، نگرانی دیگر، معطوف به ناتمام ماندن برخی از پروژه های مسکن مهر یا رواج سفته بازی در این زمینه است که انتظار می رود دولت قبل از پایان عمر خویش، راهبردی دست کم برای دولت آینده جهت جلوگیری از سفته بازی و واسطه گرایی در بازار مسکن طراحی و آماده سازد. اما یکی از کم نقص ترین سیاست ها و شاهکارهای دولت در عرصه انرژی به سهمیه بندی بنزین بر می گردد که زمینه ساز رضایت مردم و آسودگی خیال مسئولان برای اجرای فاز نخست هدفمندی یارانه ها شد. فاز نخست آزادسازی قیمت حامل های انرژی و هدفمندی یارانه ها نه تنها میزان مصرف حامل های انرژی را در گام نخست کاهش و در گام بعدی مانع رشد آن شد اما اجرای ناقص قانون هدفمندی یارانه ها و تمرکز ویژه دولت بر ضرورت پرداخت یارانه های نقدی به جای آسیب شناسی پیامدهای ناشی از اجرای فاز نخست از یک سو و نوسانات نرخ ارز از سوی دیگر باعث شد تا اراده های منسجم و واحد برای اجرای فاز دوم بسست شود و بدون شک یکی از جدی ترین انتظارهای عمومی و کارشناسی از دولت و مجلس در سال آینده این است که قطار هدفمندی یارانه ها را به ریل قانون برگردانند و بروز برخی نابسامانی ها در اقتصاد را نباید بهانه ای برای اجرای قانون یادشده تلقی کرد، هر چند می شود زمان اجرا را به تاخیر انداخت یا بخش تولید را مستثنا کرد، اما دست برداشتن از یک جراحی نیمه تمام باعث تشدید عفونت های پس از جراحی هدفمندی یارانه ها خواهد شد و اراده ها برای بازگرداندن سلامتی به بدن اقتصاد بیمار ایران را الرزان خواهد ساخت.

در صدی حجم نقدینگی در حالی رشد اقتصادی ایران در هفت سال نخست حیات دولت نهم و دهم در خوشبینانه ترین وضعیت ۳۰ درصد نهم بوده، باعث شد تا موجی از رشد عمومی قیمت ها در جامعه نمایان شود.

برآوردهای رسمی نشان می دهد که حجم نقدینگی از حدود ۶۵ هزار میلیارد تومان در سال ۱۳۸۴ به رقم خیره کننده ۴۳۸ هزار میلیارد تومان رسیده که این نتیجه بی انضباطی های بودجه ای و انبساط در سیاست های پولی و نادیده گرفتن رابطه بین نقدینگی و تورم است.

این اتفاق تلخ در حالی رخ داد که میانگین رشد اقتصادی ایران در ۷ سال گذشته کمتر از ۵ درصد برآورد می شود و اثرات این خطای دولت همچنان در جامعه مشهود است که یکی از در دسر های سال آینده دولت نحوه کنترل نقدینگی و تورم خواهد بود که به طور جداگانه به آن اشاره خواهد شد. اما جدی ترین مساله در برخورد با مسایل اقتصادی کشور از سوی دولت نادیده گرفتن اثرات اقتصادی ناشی از تحریم های غرب علیه ایران در گفتار و جدی نگرفتن ضرورت مقابله با این وضعیت در عمل و تصمیم گیری هاست تا آنجا که به مصلحت اثر تحریم ها تا صفر در صد هم ارزیابی شد، در حالی که نقطه ثقل تحریم ها متوجه صنعت نفت کشور و نظام بانکی بود. باید تاکید کرد که بخش قابل توجهی از فشار تحریم ها برای به زانو آوردن صنعت نفت کشور خنثی شد اما آنچه جدی گرفته نشد، راه های مقابله برای جلوگیری از فروش نفت ایران از یک سو و به کارگیری دیپلماسی قوی در زمینه بازار نفت بود چه اینکه جمهوری اسلامی ایران به حق حتی در شرایط دشوار جنگ تحمیلی هرگز حاضر نشد از نفت به عنوان یک ابزار سیاسی علیه امنیت انرژی جهان بهره برد اما سوگمندان باید گفت کشورهای غربی نفت را ابزار سیاست قرار دادند و بدون در نظر گرفتن حسن سابقه ایران در بازارهای جهانی نفت تلاش کردند حتی با به خطر انداختن امنیت انرژی جهان، مانع از فروش نفت صادراتی ایران شوند.

از سوی دیگر با تحریم های غیرمنطقی و خلاف قواعد بین المللی علیه بانک مرکزی کشور و نظام بانکی تلاش زیادی را به خرج دادند تا راه های ورود ارز به ایران را محدود و مسدود سازند که این دو مساله مهم ایجاب می کرد تا دولت با استفاده از دیپلماسی قوی دستکم برخی از این تنگناها را کنترل کند. اکنون هم به دلیل محدودیت های شدید در فرآیند نفت صادراتی ایران و نقل و انتقال ارز می توان این چالش را فرصتی برای تنظیم بودجه ای بدون نفت قلمداد کرد، هر چند به این دلیل نباید این تلقی شکل گیرد که ایران باید خود را از جمع بازیگران نفتی جهان کنار بکشد.

ویژه نامه نوروزی
روزنامه خراسان
فروردین ۱۳۹۲

۱۴